

сени су тако и неки истинити подаци без којих би оно у оно вријеме било свакако сумњиво.³⁹ Позивање неких писаца на ове документе може се објаснити само тиме што им у вријеме писања нијесу били познати многи касније објављени подаци о несрећном Његошевом сестрићу.

Љубица Кланчић

ЈЕДНА БИБЛИОГРАФСКА ЗАБЛУДА

Два непозната аутора, Паић и Scherb, чија се имена не могу наћи ни у каквој енциклопедији и ни на каквој другој књизи, написали су и објавили у Загребу на њемачком језику (предговор је датиран: Zu Agram, den 23. April 1846.) једну књигу о Црној Гори. Свој кратки предговор они су овако завршили: »Сургиан Роберт, пријатељ народа, написао је до сада најбољу, најуреднију и са историјом Југославена најсагласнију црногорску историју, па смо ми због тога позајмили четири периода исте — према изврсном преводу Марка Федоровића, — те племенитом учењаку са задовољством изражавамо најтоплије признање. Роберт, Караџић, Petter, Voué Vialla, Welden, Stieglitz и други вјерно су нас пратили на нашем путовању кроз *суру брдску земљу* — они и љубав према нашој браћи, којој ми овим посвећујемо свој рад с једном жељном мишљу“.

Као што сами кажу, њихова књига садржи систематски срећен материјал о Црној Гори, како из дјела поменутих писаца, тако и из разних чланака и биљежака у новинама. Они сами нијесу путовали у Црну Гору ради скупљања материјала за ову књигу.

У првом поглављу приказана је земља у другом становништво, у трећем државно уређење, а у посебном одјелјку историја.

На какав је пријем наишла ова књига код читалачке публике 1846. године, не можемо ништа рећи, али претпостављамо да се њено прво издање није могло распродати за првих шест година. Ова се претпоставка темељи на чињеници да је 1851. године приређено „друго издање“ књиге! Ако се обратимо на постојеће библиографије о Његошу и о Црној Гори његова времена (најисцрпније су др Љубомира Дурковића-Јакшића и Љубоми-

³⁹ Архиђакон Филип Радичевић чинио је напоре дуго година да докаже да је Бранко Радичевић поријеклом из Зете, па да му је, према томе, которски трговац Никола Радичевић био стриц. Ево само неки подаци о том његовом доказивању: Подаци Бранкова порекла (По породичном предању). „Јавор“, 10/1883, 47, 1491—1495; 48, 1528—1531; Подаци Бранкова порекла. (По породичном предању). Застава, 18/1883, 198; Одговор на чланак г. проте Димитрија Руварца: „Дижимо споменик мајци и баби Бранковој“, штампан у 44. броју „Бранковог кола“ од 29. октобра 1909. год. „Вечерње новости“, 18/1910, 140, 1; Нешто о породици Бранка Радичевића. „Дан“, 1/1911, 5, 52—58; Нови прилози Бранковој биографији (Из породичних докумената у Котору). „Голуб“, 33/1911, 10/11, 163—166.

ра-Андрије Лисца) сазнаћемо да је ова књига доживјела два издања, прво 1846, а друго 1851. године.

Код др Дурковића је ова књига регистрована под бројем 2128: Paić und Scherb: Cernagora. Eine umfassende Schilderung des Landes und der Bewohner von Montenegro. Agram 1846. Zweite Auflage. Agram 1851.

Лисац је регистровао само друго издање: Paić-Scherb. Cernagora. Eine umfassende Schilderung des Landes und der Bewohner von Cernagora (Montenegro), in topografischer, statistischer, naturwissenschaftlicher, staaatlicher, geschichtlicher und militärischer Beziehung, nebst höchst interessanten Aufschlüssen über die Sitten und Lebensweise, das häusliche, öffentliche und kirchliche Leben dieses Heldenwolkes. Von. 2 Aufl. Agram 1851, стр. 103—107, 111, 135—137, 141—152, 224—250.

Занимљиво је да је Лисац Scherba индицирао на крају првог дијела своје радње овако: Scherb F. G. Из тога се да закључити да он о овоме аутору зна нешто више него што се може сазнати из његове и Паићеве књиге.

Ова се издања у нечему разликују. Прва страна омота првог издања доноси овај текст:

CERANAGORA (VON) PAIĆ UND SCHERB.

На првој страни омота другог издања налази се текст, који је цитирао Лисац. На првој страни књиге (унутарњи наслов) овог издања осим тога истог текста с прве стране омота (има двије незнатне мутације) додато је још:

Agram, 1851. (Druck und Verlag von Franz Suppan. (In Commission bei F. L. Herbig in Leipzig) und Tendler & Comp. in Wien

На другој страници овога издања нема текста који се налазио на тој страници у првом издању, а гласи:

»Fragt die Weltgeschicthe! Mehr denn einmal zeigt sie ein Reischiff gesheitert an dem kleinen unerschütterlichen Fels«.

На првој страни првог издања испод наслова, који је једнак са омотним, штампано је:

Agram, / gedruckt bei Franz Suppan, k. k. priv. Buchdrucker / und Buchhändler. / 1846.

Овај исти текст штампан је и на четвртој (последњој) страници омота првог издања.

Према томе разлике између првог и другог издања ове књиге налазе се на омоту и на првом листу књиге. Иначе читава књига у оба издања (изузев омота и првог листа) потпуно је идентична.

У ствари књига није штампана у другом издању. Ради се о првом издању, од којег је остао извјестан број примјерака непродан (чак на нешто бољем папиру), па је за тај остатак посебно штампан омот са измијењеним насловом. Истргнут је први лист, а намјесто њега је штампан нови и налијепљен мјесто истргнутога. У првом издању се први и осми лист књиге састоје из

једног комада папира, а у другом издању то су два комада папира. Да читава књига није поново штампана може се лако установити ако се сравне дефектна слова из првог издања са истим словима на одговарајућим страницама другога. Одмах се види да су то иста слова.

Ова издавачка мистификација с „другим“ издањем завела је библиографе у заблуду те нијесу опазили да се ради о једном те истом издању. Стога ми и претпостављамо да је књига слабо ишла кад је на овај начин приређено њено „друго издање“.

Љубица Кланчић